

EAPC blog

Causes i conseqüències de la corrupció – Agustí Cerrillo

🕒 8 de novembre de 2022

El diàleg **Causes i conseqüències de la corrupció**, organitzat per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya l'1 de juliol en el marc del Màster en Direcció Pública, va comptar amb la intervenció d'Elisenda Malaret, catedràtica de Dret Administratiu de la Universitat de Barcelona i codirectora del

Màster en Direcció Pública, i Miguel Ángel Gimeno, director de l'Oficina Antifrau de Catalunya (OAC). El debat va ser moderat per Agustí Cerrillo, codirector del Màster.

El diàleg es va organitzar al voltant de dos blocs en què es va parlar sobre les causes institucionals de la corrupció i el paper dels directius i directives públics en la corrupció i en les estratègies anticorrupció.

El primer bloc del diàleg es va iniciar amb una intervenció de Malaret en què va subratllar la importància del disseny institucional per a la prevenció de la corrupció. En aquesta direcció, va recordar com els països amb millor disseny institucional –com ara els països nòrdics, Canadà i Nova Zelanda– són els que, de manera més eficient, tenen millor rendiment institucional.

La professora Malaret va indicar que al nostre país tenim les bases d'un disseny institucional de qualitat (per exemple, estat de dret, democràcia, separació de poders, control jurisdiccional de l'Administració o institucions responsables), però és necessari analitzar com fer-lo evolucionar per avançar en la lluita contra la corrupció.

Des d'aquesta perspectiva, va proposar tres eixos per poder avançar en la qualitat del sistema institucional. En primer lloc, enfortint els mecanismes de control de l'Administració, perquè, tot i els diversos òrgans que s'han anat impulsant (per exemple, en la contractació pública), no es coneix suficientment quin és el seu funcionament o si disposen dels recursos necessaris per dur a terme les seves funcions. En segon lloc, reforçant el paper del dret d'accés a la informació pública com a instrument clau en la garantia de la transparència. En tercer lloc, creant institucions de garantia dels codis ètics i de conducta que, entre altres aspectes, puguin verificar que les dades que declaren els subjectes afectats són certes.

A continuació, el director de l'OAC va explicar que en la història de la corrupció, s'ha anat observant que quan les institucions són més fortes, les coses funcionen millor. Tanmateix, també va observar que s'ha d'incidir molt més en l'àmbit preventiu. En aquesta direcció, va apuntar que sense reforçar la integritat a les institucions públiques és insuficient qualsevol estratègia. Igualment, va indicar que la dispersió normativa que existeix al nostre país dificulta l'aplicació d'aquestes estratègies, que també es veu limitada per la manca de recursos.

En aquesta direcció, la professora Malaret va apuntar la incidència negativa que tenen les mancances en el marc legal i en la qualitat legislativa i de l'organització adequada en la lluita contra la corrupció. En particular, va comentar que la contractació és un sector on es concreten aquestes mancances. La regulació de la contractació pública ha canviat molt, amb molta influència del dret europeu, però sense que hagi sorgit com a demanda interna ni s'hagi revisat a fons el procés de contractació. Per donar resposta a aquesta situació, va proposar revisar els procediments de presa de decisions i avançar cap a una major professionalització de tot el sistema d'adjudicació i de control de l'execució, despolititzant els òrgans de contractació.

Miguel Ángel Gimeno va aprofundir en aquestes propostes, tot subratllant la importància de separar el disseny d'una política, propi de l'àmbit polític, i la seva implementació, que han de dur a terme les persones amb un perfil tècnic, per la qual cosa cal evitar confondre els dos perfils. També va constatar la manca freqüent d'habilitats i professionalitat de les persones que intervenen en les licitacions públiques –particularment, en l'àmbit local– per la manca de recursos i formació.

Finalment, va indicar que seria necessari avançar cap a un nou paradigma basat en l'anàlisi de riscos. Aquest plantejament exigeix una bona avaluació dels riscos, una metodologia, la professionalització dels participants, una planificació i l'assignació clara de quines són les responsabilitats.

A continuació, Albert Obrero, assistent al diàleg, va plantejar als ponents com en una estructura de minifundisme local, basat en l'impuls dels càrrecs electes, es pot avançar cap a una major professionalització.

En relació amb aquesta qüestió, Malaret va assenyalar que hi ha bones pràctiques al nostre entorn en països amb minifundisme local. En aquesta direcció, va explicar que, per exemple, es podrien crear estructures de compra conjunta o agències on el principal és l'Ajuntament que defineix les necessitats i l'agència duu a terme l'execució de les polítiques.

Al seu torn, Gimeno va insistir en el fet que des de l'OAC es veu que en l'àmbit local sovint no hi ha capacitat per gestionar amb eficiència mínima i que és necessari distingir entre la decisió política i l'executiva, i avançar en la professionalització. Va observar que això es veu clarament en el cas de contractació. Per aquest motiu, des de l'OAC es recomana que les funcions de contractació siguin desenvolupades per persones diferents. En particular, va indicar que algú des de fora pugui veure quins són els riscos de corrupció.

En el segon bloc del diàleg es va parlar sobre el paper dels directius i directives públics en la corrupció i en les estratègies de correcció.

En la seva primera intervenció en aquest bloc, el director de l'OAC va opinar que els directius hi tenen un paper molt rellevant. Per fer-hi front cal lideratge, com s'està veient, per exemple, amb els Fons Next Generation, en què s'exigeix, en primer lloc, una declaració política en relació amb el pla de mesures antifrau.

A continuació, respecte al paper dels directius i directives públics, la professora Malaret va comentar que cal comptar amb directius públics, és a dir, directius que hagin estat seleccionats d'acord amb criteris de professionalitat, experiència, competència i, d'acord amb el perfil i la trajectòria, a qui se'ls assigna unes funcions determinades.

També va indicar que cal posar en funcionament nous mecanismes de prevenció de la corrupció (per exemple, codis ètics, declaracions d'interessos i activitats, agendes i relacions amb els grups d'interès) perquè els mecanismes existents puguin funcionar millor. També va comentar que és necessari posar en funcionament instàncies que garanteixin el compliment de les obligacions, la comprovació de les dades facilitades o la sanció de l'incompliment. Per últim, va proposar reformular el règim d'incompatibilitats, perquè és molt formal i ha estat, probablement, una barrera per introduir la cultura d'evitar els conflictes d'interessos.

Aprofundint en els temes comentats, Gimeno va recordar que quan es parla de directius sorgeix el tema dels conflictes d'interès que, tot i no ser actes de corrupció, poden ser un precursor. En relació amb els mecanismes per prevenir-los, va realitzar algunes consideracions sobre la difusió de l'agenda del directiu i la petjada normativa. En aquesta direcció, va assenyalar que no només cal informar amb qui s'ha reunit un directiu, sinó també sobre el tema que s'ha tractat i si s'ha portat algun tipus de documentació.

També va insistir en la importància d'adoptar plans d'integritat, no només respecte als fons Next Generation, sinó també per a la gestió de fons propis de cada entitat. Així mateix, va subratllar la

necessitat d'evitar que sigui un simple document.

Un cop finalitzat el diàleg entre els ponents, es va obrir el debat a les persones assistents.

En una primera intervenció, Montse Duran va formular unes consideracions sobre la necessitat d'orientar les reflexions cap a les coses més quotidianes.

A continuació, Núria Castellà va preguntar si és realment diferent la cultura institucional dels països del nord amb la del nostre país.

En relació amb aquesta qüestió, la professora Malaret va concloure amb una reflexió sobre la importància dels aspectes de cultura institucional i la necessitat de transformar-los. També va recordar com en altres països el desenvolupament de la cultura a través de l'alfabetització, que va ser més primerenca que en altres entorns –per afavorir la lectura directa, sense intermediaris, de la Bíblia–, ha estat històricament un mitjà per introduir una cultura de control social que ha fet més difícil la corrupció, com ha analitzat detingudament Víctor Lapuente.

Agustí Cerrillo

Codirector del **Màster en Direcció Pública**

◆ AVALUACIÓ DE RISCOS, CORRUPCIÓ, CULTURA INSTITUCIONAL, MECANISMES DE CONTROL, QUALITAT DEL SISTEMA INSTITUCIONAL